

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 5 december 2023

Mål nr

T 486-23

PARTER

Se partsbilaga

SAKEN

Fastställelse av skadeståndsskyldighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2022-12-20 i mål T 1665-21

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen att Ronneby Miljö och Teknik AB är ansvarigt för att kompensera klagandena för personskador i form av förhöjda halter PFAS i blodet, innebärande fysiska försämringar av kroppen.

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom även i fråga om rättegångskostnader och befriar klagandena från skyldigheten att ersätta Ronneby Miljö och Teknik AB:s rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar bolaget att ersätta var och en av klagandena för rättegångskostnader

- i tingsrätten med 42 833 kr, varav 28 055 kr avser ombudsarvode, och ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från den 13 april 2021,
- i hovrätten med 8 859 kr, varav 5 983 kr 36 öre avser ombudsarvode, och ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från den 20 december 2022.

Högsta domstolen förpliktar Ronneby Miljö och Teknik AB att ersätta var och en av klagandena för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 1 064 kr, varav 786 kr avser ombudsarvode, och ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Klagandena har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa att Ronneby Miljö och Teknik AB är ansvarigt för att kompensera dem för personskador i form av förhöjda halter PFAS i blodet, innebärande ökade hälsorisker och fysiska förändringar och försämringar av kroppen.

Klagandena har vidare yrkat att de ska befrias från att ersätta Ronneby Miljö och Teknik AB:s rättegångskostnader i såväl tingsrätten som hovrätten samt att bolaget ska förpliktas att ersätta klagandenas rättegångskostnader där.

Ronneby Miljö och Teknik AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd på sätt som framgår av punkten 7.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Ronneby Miljö och Teknik AB (Miljöteknik) är ett av Ronneby kommun helägt bolag som levererar dricksvatten till tätorterna i Ronneby kommun, bl.a. från Brantafors vattenverk.
2. År 2013 upptäcktes att dricksvattnet från Brantafors vattenverk innehöll mycket höga halter av PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser). Föroreningarna kom från brandövningsplatsen på Blekinge flygflottilj, där Försvarsmakten sedan mitten av 1980-talet använt ett särskilt brandskum för olje- och bensenbränder som innehöll PFAS. Dessa ämnen har sedan spridit sig från brandövningsplatsen till grundvattnet och vidare till dricksvattnet.
3. Ett stort antal boende i området (klagandena) väckte talan mot Miljöteknik. De yrkade att tingsrätten skulle fastställa att bolaget var skyldigt att ersätta dem för personskada. Talan grundades på bestämmelserna i produktansvarslagen (1992:18). Klagandena gjorde gällande att de hade orsakats personskada på grund av att vatten som Miljöteknik levererat till dem hade en säkerhetsbrist genom att vara kontaminerat med PFAS.
4. Tingsrätten hänsköt, med stöd av 56 kap. 13 § rättegångsbalken, till Högsta domstolen frågan om produktansvarslagen är tillämplig. Domstolen förklarade att Miljötekniks leverans av vatten till de boende är en produkt som omfattas av produktansvarslagen (se ”Dricksvattnet” NJA 2018 s. 475).
5. Tingsrätten fastställde att Miljöteknik är ansvarigt för att kompensera klagandena för personskada i form av förhöjda halter PFAS i blodet innebärande ökade hälsorisker och fysiska förändringar och försämringar av kroppen.

6. Hovrätten, som inte har ansett det visat att någon av klagandena har lidit personskada, har ogillat talan.

Vad målet i Högsta domstolen gäller

7. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i hovrättens bedömning att det har uppmätts förhöjda halter av PFAS-ämnena i klagandenas kroppar till följd av att det dricksvatten som Miljöteknik levererat till dem innehöll höga halter av PFAS-ämnena, samt att var och en av klagandena på grund av detta löper en – sett i förhållande till personer som inte utsatts för motsvarande exponering – förhöjd risk att drabbas av sådana negativa hälsoeffekter och sjukdomar som är associerade med PFAS-exponering.

8. Den fråga som Högsta domstolen ska ta ställning till är om klagandena genom de förhöjda halterna PFAS i blodet har drabbats av personskador. Målet gäller med andra ord frågan huruvida skadeståndsskyldighet i och för sig föreligger.

Produktansvarslagen

9. Produktansvarslagen genomför EU:s produktansvarsdirektiv¹ och reglerar skadeståndsansvaret för en skada som en produkt orsakar någon person eller någon annan sak än själva produkten. Enligt lagen ska skadestånd betalas för bl.a. personskada som en produkt har orsakat på grund av en säkerhetsbrist (se 1 §). Det krävs inte, som vid personskada enligt skadeståndslagen, att skadan har orsakats genom vårdslöshet.

10. Varken produktansvarslagen eller dess förarbeten innehåller någon definition av vad som avses med personskada (jfr prop. 1990/91:197 s. 37).

11. Inte heller produktansvarsdirektivet innehåller någon sådan definition. Det har överlämnats till nationell rätt att fastställa vad begreppet personskada

---

¹ Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

innefattar och vilka skador som är ersättningsgilla. Begreppet ska dock enligt EU-domstolen ges en vid tolkning så att det säkerställs att de skadelidande får korrekt och fullständig ersättning för den skada som de har lidit till följd av en defekt produkt (jfr EU-domstolens domar Veedfald, C- 203/99, EU:C:2001:258, p. 25–29 och Boston Scientific Medizintechnik, C-503/13 och C-504/13, EU:C:2015:148, p. 46 och 47).

12. Eftersom varken produktansvarslagen eller det bakomliggande direktivet närmare anger vad som avses med personskada bör personskadebegreppet i den lagen – i likhet med vad som gäller för sakskadebegreppet – ges samma betydelse som i skadeståndslagen (jfr ”Flänsämnena” NJA 1996 s. 68).

Personskadebegreppet i skadeståndslagen

13. Personskadebegreppet preciseras inte närmare i skadeståndslagen. Begreppets innebörd har dock åtskilliga gånger berörts i förarbetena (se t.ex. SOU 1964:31 s. 80, prop. 1972:5 s. 576, SOU 1973:51 s. 36 f., prop. 1975:12 s. 20, SOU 1995:33 s. 61 och prop. 2000/01:68 s. 17 f.).

14. Till personskada räknas såväl fysiska som psykiska defekttillstånd. Defekttillståndet kan ha framkallats med fysiska medel eller på något annat sätt. Det kan vara fråga om en mekaniskt framkallad skada på den kroppsliga organismen (en krossad fot, köttår, inre blödningar etc.) men också en sådan skada som har framkallats genom förgiftning, strålning eller liknande (förstörda vävnader, inre sjukdomstillstånd etc.). Även ett psykiskt defekttillstånd som är en direkt följd av skadehandlingen kan vara en personskada.

15. För att det ska vara fråga om ett fysiskt defekttillstånd krävs att det har skett en förändring på eller i kroppen och att den förändringen objektivt sett är en försämring. Försämringen kan vara tillfällig eller varaktig. Det kan handla om en synlig yttre påverkan på kroppen, ett sjukdomstillstånd eller en nedsatt

funktion i något kroppsligt organ. En försvagning av kroppens immunförsvar och en ökad mottaglighet för sjukdomar är exempel på det sistnämnda.

16. Det ligger i sakens natur att inte varje kroppslig påverkan som kan beskrivas som negativ kan ligga till grund för skadeståndsskyldighet; det måste röra sig om en påverkan som är så beaktansvärd att den kan sägas utgöra en skada. Mindre och snabbt övergående kroppsliga reaktioner som tar sig uttryck endast i lindrig smärta eller fysiskt obehag är normalt sett inte så beaktansvärda att de kan betraktas som personskador i skadeståndsrättslig mening. Frågan brukar dock vara av mindre betydelse, eftersom en så begränsad ”skada” knappast medför några ersättningsgilla skadeföljder.

17. Dessutom förutsätter skadeståndsskyldighet som regel culpa eller, i fråga om produktansvar, utsläppande av en produkt med säkerhetsbrist. Också den skadelidandes eget handlande och medverkan ska i förekommande fall beaktas, liksom vad som kan följa av kravet på orsakssamband. I praktiken aktualiseras därmed inte någon skadeståndsskyldighet vid sådana allmänna negativa hälsoeffekter som kan uppkomma för var och en till följd av normal exponering mot vanligt förekommande ämnen i föda och miljö.

Personskada och hälsorisker

18. Utgångspunkten är alltså att en personskada förutsätter att ett defekt-tillstånd, t.ex. en sjukdom, har uppkommit. I målet aktualiseras frågan om det därutöver är möjligt att fastställa ett skadeståndsansvar redan vid en förhöjd risk för att ett sådant tillstånd ska uppkomma i framtiden.

19. Ett argument för att tillåta en sådan rätt för skadelidande är att skadeståndsanspråk vid utdragna förlopp riskerar att preskriberas innan den

kroppsliga försämringen har inträtt. Och även om anspråket inte har preskriberats kan ett utdraget förlopp i vissa fall medföra bevissvårigheter som i praktiken gör det mycket svårt för den skadelidande att göra sin rätt till skadestånd gällande.

20. Något tydligt stöd för att förhöjda risker i sig skulle kunna ses som personskador enligt gällande svensk rätt finns emellertid inte vare sig i lagtext, förarbeten eller rättspraxis. Lagtexten talar närmast emot att så är fallet. Det traditionella synsättet får anses vara att någon sådan möjlighet inte finns (jfr t.ex. Håkan Andersson, Ersättningsproblem i skadeståndsrätten, 2017, s. 456, Jan Hellner och Marcus Radetzki, Skadeståndsrätt, 12 uppl. 2023, s. 211 f. samt Viggo Hagstrøm och Are Stenvik, Erstatningsrett, 2 uppl. 2019, s. 549).

21. Ett annat angreppssätt skulle innebära en i grunden annan syn på personskadebegreppet än den som hittills har gällt. Det skulle då bli fråga om att den skadelidande ska visa att han eller hon löper en risk för att drabbas av ett defekttillstånd. Detta får i sin tur betydelse för hur grundläggande skadeståndsrättsliga principer är att uppfatta.

22. Ett ansvar grundat på risk medför med nödvändighet att traditionella skade-, kausalitets- och bevisbegrepp måste omformuleras. Med utgångspunkt i en sådan modell kommer sannolikhetskalkyler i förgrunden. Det skulle innebära en förändring av skadeståndsrätten genom rättstillämpning som det är svårt att förutse konsekvenserna av. Det får närmast ankomma på lagstiftaren att vidta erforderliga åtgärder för att överbrygga de svårigheter som kan föreligga för en skadelidande i situationer av angivet slag, och i det sammanhanget ta ställning till de frågor av principiell natur som uppkommer för skadeståndsrättens del.

23. Slutsatsen är att en förhöjd risk för att ett fysiskt defekttillstånd ska inträda i framtiden principiellt sett inte i sig kan anses utgöra en personskada.

Ersättningsgilla skadeföljder

24. Vid prövningen av skadeståndsanspråk finns det skäl att skilja på skadan i sig och dess konsekvenser, dvs. skadeföljderna. Ett konstaterande av att någon vållats en personskada innebär inte nödvändigtvis att denna person har rätt till skadestånd.

25. I 5 kap. skadeståndslagen regleras hur skadeståndet ska bestämmas. Det som ersätts enligt 1 § kan sägas vara följderna av personskadan. Den som t.ex. vållats en fraktur får egentligen inte ersättning för frakturen som sådan, utan för de kostnader, den inkomstförlust och det fysiska eller psykiska lidande som frakturen lett till.

Bedömningen i detta fall

26. Att det dricksvatten som Miljöteknik levererade till klagandena var en produkt i produktansvarslagens mening är klarlagt genom rättsfallet ”Dricksvattnet”. Parterna är ense om att dricksvattnet innehöll mycket höga halter av PFAS och att vattnet därigenom var behäftat med en säkerhetsbrist (jfr 3 § produktansvarslagen).

27. Vidare är parterna ense om att säkerhetsbristen har orsakat de höga halter PFAS som uppmätts i klagandenas kroppar och att Miljöteknik är den som enligt produktansvarslagen är skadeståndsskyldig för en eventuell personskada som har orsakats av säkerhetsbristen (jfr 6 och 7 §§).

28. Frågan är därmed om de höga halter PFAS som uppmätts i klagandenas kroppar utgör personskador.

29. Av utredningen framgår att den uppmätta sammanlagda halten PFAS i blodet bland de klagande under åren 2014 och 2015 i genomsnitt var cirka 600 ng/ml. Det lägsta uppmätta värdet bland klagandena var 91 ng/ml och det

högsta värdet var 1 800 ng/ml. Nivåerna är bland de högsta som uppmätts i befolkningar i världen. Även de av klagandena som har de lägsta uppmätta nivåerna har halter som ligger avsevärt över normala värden. Den normala halten PFAS i blodet ligger i Sverige under eller runt 10 ng/ml. Av utredningen framgår att halveringstiden för PFAS i kroppen är så lång att det kommer att ta många år innan halterna PFAS i klagandenas blod har sjunkit till mer normala nivåer.

30. I enlighet med prövningstillståndet är utgångspunkten för Högsta domstolens prövning att var och en av klagandena på grund av de höga halterna av PFAS i blodet löper en – sett i förhållande till personer som inte utsatts för motsvarande exponering – förhöjd risk att drabbas av sådana negativa hälsoeffekter och sjukdomar som är associerade med PFAS-exponering.

31. Sammantaget får utredningen anses ge tillräckligt stöd för att det förorenade dricksvattnet har haft en betydande negativ påverkan i klagandenas kroppar. Den förhöjda risken för negativa hälsoeffekter i framtiden utgör förvisso inte i sig en personskada. Däremot får den beaktansvärda kroppsliga försämring som manifesterats i de höga halterna PFAS i blodet för var och en av klagandena anses utgöra ett sådant fysiskt defekttillstånd som i skadeståndsrättslig mening är en personskada.

32. Det finns därmed förutsättningar att fastställa att Miljöteknik är ansvarigt för att kompensera klagandena för dessa personskador.

33. Det ingår inte i den prövning som nu ska göras att ta ställning till i vilken utsträckning personskadorna har gett upphov till skadeföljder som berättigar till ersättning eller till storleken på sådana eventuella ersättningar.

Rättegångskostnader

34. Med hänsyn till utgången bör klagandena befrias från skyldigheten att ersätta Miljöteknik för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Miljöteknik ska i stället ersätta klagandena för rättegångskostnader i dessa instanser, liksom i Högsta domstolen. Klagandena har inte överklagat de av tingsrätten utdömda beloppen avseende rättegångskostnader. De i hovrätten och Högsta domstolen begärda ersättningarna är skäligen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Svante O. Johansson, Dag Mattsson, Johan Danelius, Jonas Malmberg (referent) och Anders Perklev (skiljaktig). Föredragande har varit justitiesekreteraren Hanna Hallonsten.

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Anders Perklev är skiljaktig och vill fastställa hovrättens dom. Han anser att punkterna 31–33 i domen ska ha följande lydelse.

31. Den förhöjda risken att negativa hälsoeffekter ska inträda i framtiden kan inte i sig utgöra en personskada (se p. 23). För att en personskada ska anses föreligga måste en förändring på eller i kroppen redan ha inträtt. Förändringen ska objektivt sett utgöra en försämring (se p. 15). Försämringen måste vara beaktansvärd (jfr p. 16).

32. Uppkomsten av en hög halt av PFAS i blodet kan i och för sig betraktas som en förändring av kroppen. Om den negativa effekten därav enbart består i en förhöjd risk att i framtiden drabbas av sjukdom eller nedsatt kroppsfunction kan dock inte kravet på att förändringen objektivt sett ska utgöra en försämring av kroppen anses uppfyllt. Ett annat synsätt skulle stämma mindre väl överens med utgångspunkten att en förhöjd risk att negativa hälsoeffekter ska inträda i framtiden inte i sig utgör en personskada.

33. Den utredning som har lagts fram i målet är främst ägnad att belysa samband inom en större population mellan exponering för PFAS och vissa sjukdomstillstånd eller andra kroppsliga defekter. Det är inte möjligt att av utredningen dra några säkra slutsatser om hur PFAS påverkar kroppen hos en enskild individ. Därför går det inte heller att slå fast att en viss halt av PFAS i blodet regelmässigt är förenad med en sådan beaktansvärd försämring av kroppen som krävs för att förändringen ska anses utgöra en personskada.

34. Av detta följer att det inte är tillräckligt att en viss halt av PFAS har uppmätts i blodet hos en person för att konstatera att en personskada har uppkommit. Det har inte i målet lagts fram någon annan utredning om förändringar på eller i kroppen hos var och en av klagandena.

35. Det nu anförda innebär att det, även med beaktande av de höga halter PFAS som har uppmätts hos klagandena, inte kan anses visat att var och en av dem har drabbats av en sådan personskada som avses i produktansvarslagen. Hovrättens dom ska därför fastställas.

Överröstad i denna fråga är jag i övrigt ense med majoriteten.

BILAGA TILL DOM
2023-12-05

Mål nr T 486-23

PARTER

Klagande

1. HA

2. AAA

3. UA

4. AAC

5. EA

6. MA

7. SA

8. TB

9. RB

10. AB

11. SB

Dok.Id 278106

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax -
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstادمstolen.se

Expeditionstid
08:00–12:00
13:15–16:00

12. EB

13. MB

14. ALB

15. ROB

16. JB

17. JE

18. RE

19. LE

20. IF

21. MF

22. MAF

23. NF

24. PF

25. MG

26. EG

27. FG

28. NG

29. MG

30. PG

31. DH

32. EL

33. HH

34. STH

35. DAH

36. LH

37. KH

38. MH

39. PH

40. TH

41. JH

42. FH

43. SH

44. SIH

45. RH

46. JJ

47. MIJ

48. TJ

49. NJ

50. AJ

51. KJ

52. LJ

53. MAJ

54. MARJ

55. UJ

56. FJE

57. MJ

58. MIKJ

59. LJ

60. MOJ

61. MARJÖ

62. LK

63. EK

64. MK

65. PK

66. TK

67. AL

68. JL

69. ML

70. JOL

71. AL

72. CL

73. JOAL

74. ELD

75. TL

76. TIL

77. AM

78. GM

79. ALM

80. BM

81. JM

82. JOM

83. MM

84. MAM

85. MARM

86. BN

87. KN

88. AN

89. GN

90. MN

91. NN

92. SN

93. MON

94. JN

95. MADN

96. CO

97. CAO

98. DO

99. EO

100. JO

101. MO

102. OO

103. BO

104. AO

105. BEO

106. MBO

107. ANO

108. UP

109. AP

110. EP

111. KP

112. VP

113. JP

114. LP

115. LIP

116. ZP

117. EPS

118. JR

119. MR

120. ARE

121. AR

122. ANR

123. DR

124. JR

125. RS

126. EP

127. ESP

128. ISP

129. NS

130. NSA

131. CS

132. FS

133. IS

134. MS

135. SS

136. MAS

137. BS

138. STS

139. AS

140. ES

141. MADS

142. ISS

143. LS

144. JS

145. TT

146. RT

147. GT

148. KT

149. KAT

150. TET

151. MW

152. RW

153. RÅ

154. NÖ

Ombud för 1–154:

Advokat GS

Advokat JÖ

Motpart

Ronneby Miljö och Teknik AB, 556366-1437

372 80 Ronneby

Ombud: Chefsjurist CW samt juristerna MH och OL